

Sylwia Zaborska

Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie

ORCID: 0000-0002-9811-9995

sylwia.zaborska@poczta.umcs.lublin.pl

Regulacje prawne w zakresie ochrony danych biometrycznych na podstawie RODO

STRESZCZENIE

Celem niniejszego artykułu jest zwrócenie uwagi na możliwość wykorzystywania nowych metod służących identyfikacji i weryfikacji osób fizycznych, tj. technik biometrycznych. Współcześnie wykorzystanie biometrii staje się zjawiskiem coraz częstszym, przez co wymagane jest dostosowanie norm prawnych do aktualnych trendów. Autorka wskazuje na zmiany, jakie zaszły w kwestii ochrony danych biometrycznych w związku z wprowadzeniem RODO, zwłaszcza w kontekście uwzględnienia danych biometrycznych jako danych szczególnej kategorii.

Słowa kluczowe: biometria; ochrona danych biometrycznych; dane wrażliwe

Stały rozwój technologii informacyjnych sprawił, że współcześnie odblokowanie telefonu za pomocą czujników odcisków palca czy skanowania twarzy jest zjawiskiem powszechnym. Klienci banków mogą coraz częściej korzystać z bankomatów lub innych urządzeń, uwierzytelniając tożsamość wyłącznie za pomocą swojej cechy fizycznej. Do wypłaty środków z bankomatów stosuje się głównie technologię opartą na analizie układu naczyń krwionośnych dłoni – *palm vein*¹. Dzięki temu rozwiązaniu klienci nie muszą obawiać się o zagrożenie utraty karty płatniczej, ponieważ zamiast niej mogą wykorzystać własną dłoń². Podobne rozwiązania technologiczne zamierza wdrożyć również Ministerstwo Finansów. Planowane jest wprowadzenie identyfikacji głosowej podatników dzwoniących na Krajową Informację Podatkową. Jednakże pomysł ten wywołał wiele kontrowersji. W tej sprawie interweniował Rzecznik Praw Obywatelskich z powodu obaw związanych z naruszeniem prawa do prywatności osób dzwoniących³.

Potrzeba znalezienia efektywnej metody potwierdzenia tożsamości pojawiła się wraz z rozwojem dokumentów i koniecznością ich wymiany między ludźmi. W praktyce istnieje wiele sposobów weryfikacji i identyfikacji⁴ pozwalających stwierdzić, czy dana osoba jest tą, za którą się podaje. Najczęściej wiąże się to ze sprawdzeniem, czy dany podmiot jest w stanie okazać określony przedmiot (np. klucz lub kartę magnetyczną)⁵. Kolejny rodzaj weryfikacji

¹ R. Lewandowski, *Biometria – nowe zastosowania*, „Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego” 2017, nr 17, s. 157.

² W. Boczoń, *Biometria w bankowości. Co za jej pomocą załatwimy dziś w banku?*, www.bankier.pl/wiadomosc/Biometria-w-bankowosci-Co-za-jej-pomoca-zalatwimy-dzis-w-banku-7542743.html [dostęp: 6.12.2018].

³ Zob. szerzej: *Rzecznik w sprawie rozpoznawania głosu osób dzwoniących na Krajową Informację Podatkową*, www.rpo.gov.pl/pl/content/rzecznik-w-sprawie-rozpoznawania-glosu-osob-dzwoniacych-na-krajowa-informacje-podatkowa [dostęp: 8.12.2018].

⁴ Punktem wyjścia procesu identyfikacji jest nieznanomość tożsamości danej osoby, natomiast weryfikacja następuje poprzez porównanie identyfikatora osoby z wzorcem, który uprzednio został zarejestrowany w bazie. Zob. M. Tomaszewska-Michalak, *Prawne i kryminalistyczne aspekty wykorzystania technologii biometrycznej w Polsce*, Warszawa 2015, s. 14.

⁵ D. Gutowska, *Techniki identyfikacji osób z wykorzystaniem indywidualnych cech biometrycznych*, „Zeszyty Naukowe Wydziału Elektroniki i Automatyki Politechniki Gdańskiej” 2004, nr 20, s. 69.

Uwaga! Artykuł został opublikowany w dwóch wersjach językowych – podstawą do cytowań jest wersja angielska

oparty jest na posiadaniu określonej wiedzy, polega bowiem na udzieleniu odpowiedzi na pytanie np. o PIN czy hasło⁶. Z uwagi na niedoskonałość i zawodność tych metod coraz częściej dochodzi do rezygnacji z tradycyjnych sposobów identyfikacji bądź weryfikacji osób na rzecz nowoczesnych technik, jakimi są m.in. systemy biometryczne. Systemy te polegają na cyfrowym mierzeniu pewnych anatomicznych lub behawioralnych cech człowieka i następnie na porównaniu otrzymanych wyników z cechami wzorcowymi. Oznacza to, że systemy biometryczne sprowadzają się do dopasowania zestawu cech obserwowanego obiektu do zestawu cech obiektu zapamiętanego uprzednio. Pozytywny wynik dopasowania wpływa na końcową decyzję co do rozpoznania danej osoby⁷.

Głównym celem biometrii jest ustalenie tożsamości człowieka przy wykorzystaniu jego niepowtarzalnych cech oraz umiejętności. Nauka ta ma charakter interdyscyplinarny, ponieważ wykorzystuje m.in. biologię, matematykę, inżynierię i probablistykę⁸. Warto dodać, że termin „biometria” pochodzi z języka greckiego, gdzie *bios* oznacza ‘życie’, a *metron* to ‘mierzyć’⁹.

Każdy człowiek posiada unikalne cechy ciała, organizmu czy zachowania, które określa się mianem charakterystyk biometrycznych. W literaturze przedmiotu dokonano podziału indywidualnych cech człowieka na biologiczno-fizyczne oraz behawioralne¹⁰. Pierwsze są ściśle związane z ludzkim organizmem, co oznacza, że człowiek nie ma na nie żadnego wpływu. Do kategorii biometryk biologiczno-fizycznych zalicza się: odciski palców, budowę tęczówki oka, obraz twarzy, DNA. Cechy behawioralne odzwierciedlają, w jaki sposób dana czynność jest wykonywana przez konkretną osobę. Mogą to być zachowania wyuczone, nabyte lub uwarunkowane genetycznie. Do kategorii biometryk behawioralnych zalicza się m.in. ruch ust, sposób chodzenia czy sposób wykonywania własnoręcznego podpisu¹¹. Obecnie mamy do czynienia ze stałym rozwojem tzw. biometrii behawioralnej¹², koncentrującej się na czynnościach, które pod wpływem częstego powtarzania podlegają procesowi indywidualizacji.

Wykorzystanie rozwiązań biometrycznych na szeroką skalę w opinii publicznej wywołało liczne obawy przed ingerencją w prawo do prywatności, prawo do godności ludzkiej czy prawo do ochrony danych osobowych¹³. W efekcie pojawiła się silna potrzeba szczególnej ochrony danych biometrycznych. W uprzednio obowiązującym porządku prawnym brak było regulacji odnoszących się bezpośrednio do danych biometrycznych. Ustalanie przesłanek dopuszczalności i legalności przetwarzania danych biometrycznych zrodziło szereg niejasności, tym bardziej że prawodawca nie określił, co należy rozumieć pod pojęciem „dane biometryczne” oraz jaki jest ich status¹⁴. Dyrektywa 95/46/WE¹⁵ nie odnosiła się wprost do danych

⁶ W. Gutfeter, A. Pacut, *Człowiek w systemie biometrycznym*, [w:] *Dokumenty a prawo*, red. M. Tomaszewska-Michalak, T. Tomaszewski, Warszawa 2015, s. 79.

⁷ D. Gutowska, *op. cit.*, s. 69–70.

⁸ R. Kaszubski, *Społeczne i prawne aspekty biometrii. Człowiek i dokument*, Warszawa 2009, s. 3.

⁹ K. Krasowski, I. Sołtyszewski, *Biometria – zarys problematyki*, „Problemy Kryminalistyki” 2006, nr 252, s. 39.

¹⁰ A. Krasuski, *Ochrona danych osobowych na podstawie RODO*, Warszawa 2018, s. 118.

¹¹ A. Bodnar, J. Michalski, *Dokument biometryczny a prawa człowieka*, [w:] *Dokumenty we współczesnym prawie*, red. E. Gruza, Warszawa 2009, s. 52–54.

¹² B. Hołtys, *Biometria w procesie identyfikacji*, [w:] *Funkcje procesu karnego. Księga jubileuszowa Profesora Janusza Tylmana*, red. T. Grzegorzczak, Warszawa 2011, s. 702.

¹³ D. Jaroszevska-Choraś, *Biometria. Aspekty prawne*, Gdańsk 2016, s. 17.

¹⁴ Dane biometryczne w uprzednio obowiązującym stanie prawnym nie były przypisane ani do danych wrażliwych, ani do danych zwykłych. Zob. A. Krasuski, *op. cit.*, s. 118.

Uwaga! Artykuł został opublikowany w dwóch wersjach językowych – podstawą do cytowań jest wersja angielska

biometrycznych. Cennym źródłem wiedzy dotyczącym relacji pomiędzy prawem a biometrią były opinie opracowane przez Grupę Roboczą ds. Ochrony Danych Osobowych Art. 29¹⁶. Dokument opracowany przez Grupę Roboczą dotyczący biometrii w większości przypadków przyznał danym biometrycznym status danych osobowych oraz wskazał na zasadniczą rolę, jaką odgrywa w przypadku przetwarzania danych biometrycznych zasada proporcjonalności¹⁷. Z kolei w opinii z 2012 r. Grupa Robocza w Art. 29 alarmowała przed ryzykiem związanym z przetwarzaniem danych biometrycznych, zwłaszcza w dużych, scentralizowanych bazach danych, z uwagi na możliwe negatywne skutki w stosunku do osób, których dane są przetwarzane. Grupa Robocza Art. 29 podkreśliła, że dane biometryczne należy utożsamiać z właściwościami biologicznymi człowieka, jego cechami fizjologicznymi i behawioralnymi¹⁸. Pomimo niewiążącego charakteru informacji zawartych w wytycznych opracowanych przez Grupę Roboczą należy podkreślić dużą rolę, jaką informacje te odegrały w procesie analizy prawnych podstaw przetwarzania danych biometrycznych¹⁹.

Prawo musi podążać za rozwojem technologii oraz opierać się na aktualnych trendach i kierunkach zmian. Stały rozwój nowych technologii wymusił zmiany również w prawie dotyczącym ochrony danych osobowych. Dopiero rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE²⁰ wprowadziło nieznanne przepisom obowiązującym przed 25 maja 2018 r. pojęcie danych biometrycznych. Zgodnie z definicją legalną zamieszczoną w art. 4 pkt 11 RODO dane biometryczne to informacje wynikające ze specjalnego przetwarzania technicznego, które dotyczą cech fizycznych, fizjologicznych lub behawioralnych osoby fizycznej i umożliwiają lub potwierdzają jednoznaczną identyfikację tej osoby, takie jak wizerunek twarzy lub dane daktyloskopijne.

Wykładnia gramatyczna przepisu wskazuje, że prawodawca unijny dążył do sformułowania jak najszerszej definicji danych biometrycznych. Jako przykładowe modalności biometryczne podano wizerunek twarzy²¹ i dane daktyloskopijne. Należy także odnotować, że ustawodawca przyjął definicję legalną danych biometrycznych zgodną z wytycznymi Grupy

¹⁵ Dyrektywa nr 95/46/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 24 października 1995 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w zakresie przetwarzania danych osobowych i swobodnego przepływu tych danych (Dz.Urz. L 281), dalej jako: dyrektywa 95/46/WE.

¹⁶ Na temat Grupy Roboczej zob. szerzej stronę Urzędu Ochrony Danych Osobowych, <https://uodo.gov.pl/57> [dostęp: 8.12.2018].

¹⁷ Grupa Robocza ds. Ochrony danych osobowych, Opinia 5/2003 z dnia 1 sierpnia 2003 r., s. 9.

¹⁸ Grupa Robocza ds. Ochrony danych osobowych, Opinia 3/2012 z dnia 27 kwietnia 2012 r., s. 8–13.

¹⁹ Należy wskazać, że na gruncie polskiego porządku prawnego terminem „dane biometryczne” posługiwała się jedynie ustawa o dokumentach paszportowych z dnia 13 lipca 2006 r. (Dz.U. 2006, nr 143, poz. 1027 ze zm.), dalej jako: u.d.p. Zgodnie z treścią art. 2 pkt 1 u.d.p. za dane biometryczne uznaje się wizerunek twarzy i odciski palców umieszczone w dokumentach paszportowych w formie elektronicznej. Z kolei art. 18 ust. 1 pkt 11 u.d.p. wymienia dane biometryczne jako dane zawarte w dokumencie paszportowym.

²⁰ Dz.Urz. UE L 2016, nr 119, dalej jako: RODO.

²¹ W nawiązaniu do wizerunku twarzy prawodawca unijny w motywie 51 preambuły do RODO zaznaczył, że fotografie, które należy rozumieć jako nośnik wizerunku, są objęte definicją danych biometrycznych tylko w sytuacjach, gdy są przetwarzane z wykorzystaniem specjalnych metod technicznych, które umożliwiają jednoznaczną identyfikację osoby fizycznej lub potwierdzają jej tożsamość. Zob. A. Krasuski, *op. cit.*, s. 128.

Uwaga! Artykuł został opublikowany w dwóch wersjach językowych – podstawą do cytowań jest wersja angielska

Roboczej (Art. 29)²². W efekcie, aby można było informację bądź zestaw informacji określić jako dane biometryczne, muszą zostać spełnione trzy przesłanki.

Po pierwsze, informacje te muszą spełniać cechy danych osobowych, o których mowa w art. 4 pkt 1 RODO. W konsekwencji muszą to być informacje o zidentyfikowanej lub możliwej do zidentyfikowania osobie fizycznej („osobie, której dane dotyczą”). Możliwa do zidentyfikowania osoba fizyczna to osoba, którą można bezpośrednio lub pośrednio zidentyfikować, w szczególności na podstawie takiego identyfikatora, jak imię i nazwisko, numer identyfikacyjny, dane o lokalizacji, identyfikator internetowy lub minimum jeden bądź kilka szczególnych czynników określających fizyczną, fizjologiczną, genetyczną, psychiczną, ekonomiczną, kulturową lub społeczną tożsamość osoby fizycznej.

Po drugie, według przedmiotowej definicji dane osobowe muszą dotyczyć jednej z cech odnoszących się do konkretnej osoby fizycznej. Może być to jedna z cech fizycznych, fizjologicznych bądź behawioralnych. Wśród cech fizycznych widoczny jest podział na cechy morfologiczne oraz cechy anatomiczne. Cechy morfologiczne to wszystkie cechy, które są dostrzegalne „gołym okiem” w naszym wyglądzie zewnętrznym (np. kolor oczu). Cechy anatomiczne natomiast odnoszą się do wewnętrznej budowy ciała²³.

Po trzecie, dane biometryczne muszą wynikać ze specjalnego przetwarzania technicznego. Pomimo braku wyjaśnienia przez ustawodawcę, czym ma się charakteryzować przetwarzanie techniczne oraz na czym ma polegać, w literaturze podkreśla się, że ma to być związane z wykorzystaniem środków technicznych, ze szczególnym uwzględnieniem zasobów teleinformatycznych działających na podstawie właściwego oprogramowania²⁴. Nie wszystkie informacje dotyczące cech fizycznych, fizjologicznych czy behawioralnych człowieka są zaliczane do danych biometrycznych, lecz tylko te, które wiążą się ze specjalnym przetwarzaniem technicznym²⁵.

Istotnym novum w stosunku do wcześniej obowiązującego stanu prawnego jest zaliczenie przetwarzania danych biometrycznych do danych szczególnej kategorii, które powszechnie określane są jako tzw. dane wrażliwe²⁶. W poprzednio obowiązującym stanie prawnym użycie danych biometrycznych mogło jedynie implikować wykorzystanie wrażliwych danych osobowych. Dokonując analizy odcisków palców lub biometrycznego rozpoznania twarzy, mogły zostać ujawnione dane dotyczące pochodzenia rasowego lub etnicznego, które w przeciwieństwie do danych biometrycznych zaliczane do danych wrażliwych²⁷.

Tak jak miało to miejsce uprzednio, w nowych regulacjach też wskazano, że co do zasady przetwarzanie danych szczególnej kategorii jest zabronione²⁸. Dane podlegające szcze-

²² M. Koba, *Dane biometryczne*, [w:] *RODO – ogólne rozporządzenie o ochronie danych. Komentarz*, red. E. Bielak-Jomaa, D. Lubasz, Warszawa 2018, s. 275.

²³ A. Krasuski, *op. cit.*, s. 126–127.

²⁴ *Ibidem*, s. 127.

²⁵ M. Koba, *op. cit.*, s. 275.

²⁶ Klasyfikacja danych na dane zwykłe i dane wrażliwe ma szczególne znaczenie w kontekście obowiązków administratorów, zwłaszcza przy analizie oceny ryzyka danych i związanego z tym bezpieczeństwa przetwarzania, rejestrowania czynności i obowiązkowego powoływania inspektora ochrony danych osobowych. Zob. D. Lubasz, *Dane zwykłe i szczególne kategorie danych*, [w:] *RODO w e-commerce*, red. D. Lubasz, Warszawa 2018.

²⁷ D. Jaroszevska-Choraś, *op. cit.*, s. 103.

²⁸ A. Dmochowska, *Przetwarzanie danych szczególnej kategorii*, [w:] *Unijna reforma ochrony danych osobowych – analiza zmian*, red. A. Dmochowska, M. Zadrożny, Warszawa 2016, s. 29.

Uwaga! Artykuł został opublikowany w dwóch wersjach językowych – podstawą do cytowań jest wersja angielska

gólnej ochronie z uwagi na swój charakter są szczególnie wrażliwe w kontekście podstawowych praw i wolności, ponieważ ich przetwarzanie może spowodować ingerencję w podstawowe prawa i wolności przysługujące jednostce²⁹. Dane wrażliwe dotyczą najbardziej intymnych sfer życia człowieka, stąd potrzeba ich wyjątkowej ochrony³⁰. Biometria bada wszystko, co pozwala na zidentyfikowanie indywidualnych cech, w konsekwencji czego zaliczenie przez ustawodawcę danych biometrycznych do danych podlegających szczególnej kategorii należy uznać za trafne rozwiązanie.

Katalog danych wrażliwych zamieszczonych w RODO ma charakter zamknięty. Zgodnie z aktualnym brzmieniem art. 9 ust. 1 RODO zabrania się przetwarzania danych osobowych ujawniających pochodzenie rasowe lub etniczne, poglądy polityczne, przekonania religijne lub światopoglądowe, przynależność do związków zawodowych oraz przetwarzania danych genetycznych i danych biometrycznych w celu jednoznacznego zidentyfikowania osoby fizycznej lub danych dotyczących zdrowia, seksualności lub orientacji seksualnej tej osoby³¹.

W doktrynie podkreśla się, że tzw. dwupodział na dane zwykłe oraz dane wrażliwe jest sztuczny i niedoskonały. Istnieje bowiem bardzo duże prawdopodobieństwo, że w konkretnych sytuacjach przetwarzanie niektórych danych zaliczanych do kategorii zwykłych (np. danych o sytuacji ekonomicznej lub społecznej) będzie się wiązać ze znacznie większym zagrożeniem dla sfery prywatności człowieka niż przetwarzanie niektórych tzw. danych wrażliwych³².

Ustawodawca unijny pomimo generalnego zakazu przetwarzania tzw. danych wrażliwych określił w art. 9 ust. 2 RODO sytuacje, w których zakaz ten może ulec wzruszeniu. Oznacza to, iż dane te mogą być przetwarzane jedynie wtedy, gdy wystąpi co najmniej jedna z przesłanek wymienionych w tym przepisie. Każda z wymienionych okoliczności ma charakter niezależny i autonomiczny, w związku z czym w literaturze podkreśla się zakaz wprowadzania wykładni rozszerzającej³³.

Przetwarzanie danych³⁴ podlegających szczególnej ochronie (w tym danych biometrycznych) będzie dozwolone pod warunkiem, że osoba, której te dane dotyczą, wyrazi wyraźną zgodę na ich przetwarzanie w jednym lub w kilku konkretnych celach. *A contrario* nie może to być „zгода zwykła”. W literaturze wskazuje się, że zgoda wyraźna nie może budzić

²⁹ P. Litwiński, P. Barta, M. Kawecki, *Zasady RODO*, [w:] *Rozporządzenie UE w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i swobodnym przepływem takich danych. Komentarz*, red. P. Litwiński, P. Barta, M. Kawecki, Warszawa 2018, s. 331.

³⁰ D. Jaroszevska-Choraś, *op. cit.*, s. 102.

³¹ W RODO dokonano poszerzenia katalogu danych szczególnej kategorii. W dyrektywie 95/46/WE brak było wyodrębnienia danych genetycznych i danych biometrycznych do katalogu tzw. danych wrażliwych. Zob. P. Fajgielski, *Przetwarzanie szczególnych kategorii danych w świetle RODO*, „Informacja w Administracji Publicznej” 2017, nr 2, s. 15.

³² P. Litwiński, P. Barta, M. Kawecki, *op. cit.*, s. 331.

³³ *Ibidem*, s. 330.

³⁴ Na gruncie RODO definicja przetwarzania danych osobowych została ujęta bardzo szeroko. Zgodnie z art. 4 ust. 2 RODO przetwarzanie danych osobowych oznacza operację lub zestaw operacji wykonywanych na danych osobowych lub zestawach danych osobowych w sposób zautomatyzowany lub niezautomatyzowany, taką jak zbieranie, utrwalanie, organizowanie, porządkowanie, przechowywanie, adaptowanie lub modyfikowanie, pobieranie, przeglądanie, wykorzystywanie, ujawnianie poprzez przesłanie, rozpowszechnianie lub innego rodzaju udostępnianie, dopasowywanie lub łączenie, ograniczanie, usuwanie lub niszczenie.

Uwaga! Artykuł został opublikowany w dwóch wersjach językowych – podstawą do cytowań jest wersja angielska

wątpliwości co do faktu jej udzielenia przez osobę, której dane dotyczą, oraz powinna mieć formę oświadczenia woli. Niewystarczające będzie więc samo przyjęcie do wiadomości³⁵.

Kolejnym warunkiem zezwalającym na przetwarzanie danych osobowych jest fakt, że przetwarzanie jest niezbędne do wypełnienia obowiązków i wykonywania szczególnych praw przez administratora lub osobę, której dane dotyczą, w dziedzinie prawa pracy, zabezpieczenia społecznego i ochrony socjalnej, o ile jest to dozwolone prawem Unii Europejskiej lub prawem państwa członkowskiego³⁶.

Przetwarzanie danych osobowych jest dopuszczalne także w zakresie niezbędnym do ochrony żywotnych interesów osoby, której dane dotyczą, lub innej osoby fizycznej, a osoba, której dane dotyczą, jest fizycznie lub prawnie niezdolna do wyrażenia zgody (art. 9 ust. 2 lit. c RODO). Regulacja ta dopuszcza możliwość wyłączenia zakazu przetwarzania danych osobowych również wtedy, gdy pojawi się potrzeba ochrony żywotnych interesów innej osoby – nie tylko tej, której dane bezpośrednio dotyczą. Przedmiotowe wyłączenie może mieć szczególne znaczenie w przypadku potrzeby ochrony zdrowia osoby trzeciej z uwagi na stan zdrowia, której dane dotyczą bezpośrednio (np. choroby zakaźnej)³⁷.

Kolejnym warunkiem uprawniającym do przetwarzania danych szczególnych kategorii jest przetwarzanie, które odbywa się w ramach uprawnionej działalności prowadzonej zgodnie z odpowiednimi zabezpieczeniami w stosunku do członków takich organizacji, jak: fundacje, stowarzyszenia i inne niezarobkowe podmioty o celach politycznych, światopoglądowych, religijnych lub związkowych (art. 9 ust. 2 lit. d RODO). Istotnym novum w tym zakresie jest dopuszczenie przetwarzania danych osobowych nie tylko aktualnych członków wymienionych organizacji, lecz także byłych członków takich podmiotów³⁸.

Przetwarzanie danych szczególnej kategorii jest również możliwe, gdy osoba, której dane dotyczą, w sposób oczywisty je upubliczni. Muszą zatem łącznie wystąpić dwie przesłanki: 1) upublicznienie danych wrażliwych (np. odcisków palców) 2) przez osobę, której dane te dotyczą. Ponadto dane te muszą zostać w sposób oczywisty upublicznione (np. poprzez środki masowego przekazu, tj. radio, telewizję, prasę czy internet)³⁹.

Kolejną przesłanką implikującą możliwość przetwarzania danych osobowych jest potrzeba ustalenia lub obrony swoich roszczeń oraz przetwarzanie danych w ramach sprawowania wymiaru sprawiedliwości przez sądy⁴⁰.

Inną okolicznością warunkującą wyłączenie generalnego zakazu przetwarzania tzw. wrażliwych danych osobowych jest ważny interes publiczny. Ustawodawca podkreślił, że interesy te powinny być proporcjonalne do wyznaczonego celu i nie powinny naruszać istoty prawa do ochrony danych osobowych⁴¹.

Następna ze wskazanych przez ustawodawcę przesłanek dotyczy ochrony zdrowia. Dane wrażliwe (w tym dane biometryczne) mogą być przetwarzane, jeżeli jest to niezbędne dla profilaktyki zdrowotnej lub medycyny pracy, przede wszystkim w sytuacji oceny zdolno-

³⁵ P. Litwiński, P. Barta, M. Kawecki, *op. cit.*, s. 334.

³⁶ A. Dmochowska, *op. cit.*, s. 31.

³⁷ P. Litwiński, P. Barta, M. Kawecki, *op. cit.*, s. 336.

³⁸ P. Fajgielski, *op. cit.*, s. 16.

³⁹ P. Litwiński, P. Barta, M. Kawecki, *op. cit.*, s. 337.

⁴⁰ A. Dmochowska, *op. cit.*, s. 32.

⁴¹ *Ibidem*.

Uwaga! Artykuł został opublikowany w dwóch wersjach językowych – podstawą do cytowań jest wersja angielska

ści pracownika do pracy, dokonywania diagnozy medycznej, zapewnienia opieki zdrowotnej lub zabezpieczenia społecznego. Dane wrażliwe mogą być przetwarzane z uwagi na leczenie pacjentów, zarządzanie systemami i usługami opieki zdrowotnej lub zabezpieczenie społeczne na podstawie prawa Unii Europejskiej lub zgodnie z przepisami prawa krajowego (art. 9 ust. 2 lit. h RODO).

Ponadto przetwarzanie omawianych danych jest dopuszczalne, jeżeli jest niezbędne ze względów związanych z interesem publicznym w dziedzinie zdrowia publicznego. Odnosi się to głównie do ochrony przed poważnymi transgranicznymi zagrożeniami zdrowotnymi lub w celu zapewnienia wysokich standardów jakości i bezpieczeństwa opieki zdrowotnej oraz produktów leczniczych i wyrobów medycznych na podstawie prawa Unii Europejskiej lub prawa państwa członkowskiego, które przewidują odpowiednie, konkretne środki ochrony praw i wolności, których dane dotyczą, ze szczególnym wskazaniem na tajemnicę zawodową.

Ostatnią przesłanką, która implikuje dopuszczalność przetwarzania danych szczególnych kategorii, jest przetwarzanie do celów archiwalnych (w interesie publicznym), badań naukowych bądź celów statystycznych. Podstawę prawną takiego przetwarzania powinny stanowić przepisy prawa krajowego lub prawa Unii Europejskiej⁴².

Wydawać by się mogło, że powyższy katalog jest bardzo szeroki, przez co może negatywnie wpływać na znaczenie generalnego zakazu przetwarzania danych osobowych szczególnej kategorii⁴³. W efekcie konieczne jest badanie z należytą starannością i ostrożnością, czy w przypadku przetwarzania danych biometrycznych dysponujemy legalną przesłanką wyłączającą generalny zakaz do przetwarzania tzw. danych wrażliwych. Problem ten dotyczy przede wszystkim pracodawców, którzy wraz z postępem technologicznym coraz chętniej korzystają z nowych rozwiązań. Szczególnym zainteresowaniem dotyczącym wykorzystania biometrii cieszy się możliwość potwierdzania obecności w pracy pracowników oraz zabezpieczenia mienia szczególnej wartości znajdującego się na terenie zakładu pracy⁴⁴.

Należy także zaznaczyć, że ustawodawca unijny w art. 9 ust. 4 RODO pozostawił możliwość wprowadzania dalszych regulacji, w tym unormowania dalszych ograniczeń w odniesieniu do przetwarzania danych genetycznych, biometrycznych i danych dotyczących zdrowia. Dzięki temu istnieje duży zakres w swobody w kreowaniu zasad przetwarzania danych biometrycznych⁴⁵. Uwzględniając zasadę adekwatności, administrator powinien zbierać tylko dane niezbędne, badając, czy poprzez użycie innych, mniej wrażliwych danych możliwe jest osiągnięcie wymaganego celu⁴⁶.

Wykorzystywanie technologii biometrycznych zyskuje coraz większą popularność. Przyczyny wzrostu zainteresowania metodami biometrycznymi wiążą się z faktem, że niekiedy bardzo trudno jest zapamiętać hasła dostępu czy numery PIN, poza tym bardzo łatwo można zgubić karty dostępu. W efekcie tradycyjna identyfikacja lub weryfikacja odbywa się na podstawie tego, co użytkownik zna lub posiada. Inaczej jest w przypadku metod biometrycznych, które oparte są na tym, kim jest dany użytkownik i jakie są jego indywidualne cechy.

⁴² P. Litwiński, P. Barta, M. Kawecki, *op. cit.*, s. 344.

⁴³ D. Jaroszewska-Choraś, *op. cit.*, s. 102.

⁴⁴ L. Mucha, *RODObiometria, czyli dane biometryczne w RODO*, www.rodokompas.ostrowski-legal.net/single-post/2018/09/19/RODObiometria-czyli-dane-biometryczne-w-RODO [dostęp: 8.12.2018].

⁴⁵ R. Lewandowski, *op. cit.*, s. 164.

⁴⁶ L. Mucha, *op. cit.*

Uwaga! Artykuł został opublikowany w dwóch wersjach językowych – podstawą do cytowań jest wersja angielska

Z uwagi na złożoność zagadnienia biometrii i możliwości jej wykorzystania w praktyce należy pamiętać przede wszystkim o jej wpływie na podstawowe prawa człowieka oraz o skutkach, jakie wywołuje⁴⁷. Oczywiście wydaje się, że wykorzystywanie technik biometrycznych zarówno w administracji publicznej, jak i w sektorze przedsiębiorstw prywatnych będzie uzależnione od przestrzegania względów bezpieczeństwa⁴⁸. Z kolei wzrost świadomości społecznej w kontekście szans, możliwości i zagrożeń związanych z bezpieczeństwem systemów biometrycznych może zapewnić wzrost ogólnego poziomu sprawności tych systemów⁴⁹.

Mając powyższe na uwadze, należy jednoznacznie stwierdzić, że nowoczesne technologie biometryczne stawiają liczne wyzwania różnym dyscyplinom naukowym, w tym prawom prawnym. Istotne jest więc, aby za coraz częstszym wykorzystywaniem biometrii nadążały przepisy prawa, szczególnie te dotyczące ochrony danych osobowych. Regulacje powinny z jednej strony umożliwiać szersze wykorzystanie technik biometrycznych służących podnoszeniu poziomu bezpieczeństwa, z drugiej zaś powinny zapewniać podstawowe standardy w zakresie przechowywania danych biometrycznych i ich przetwarzania. Instrumentem, który ma zapewnić podstawowe standardy bezpieczeństwa, są regulacje dotyczące danych biometrycznych zawarte w RODO. Należy zatem pozytywnie ocenić decyzję ustawodawcy unijnego w przedmiocie wprowadzenia legalnej definicji danych biometrycznych oraz zaliczenia ich do kategorii danych podlegających szczególnej ochronie. Zdefiniowanie danych biometrycznych z pewnością ułatwi proces ustalania prawnych podstaw ich przetwarzania.

BIBLIOGRAFIA

- Biometria w bankowości i administracji publicznej*, Warszawa 2009.
- Boczoń W., *Biometria w bankowości. Co za jej pomocą załatwimy dziś w banku?*, www.bankier.pl/wiadomosc/Biometria-w-bankowosci-Co-za-jej-pomoca-zalatwimy-dzis-w-banku-7542743.html [dostęp: 6.12.2018].
- Bodnar A., Michalski J., *Dokument biometryczny a prawa człowieka*, [w:] *Dokumenty we współczesnym prawie*, red. E. Gruza, Warszawa 2009.
- Dmochowska A., *Przetwarzanie danych szczególnej kategorii*, [w:] *Unijna reforma ochrony danych osobowych – analiza zmian*, red. A. Dmochowska, M. Zadrożny, Warszawa 2016.
- Dyrektywa nr 95/46/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 24 października 1995 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w zakresie przetwarzania danych osobowych i swobodnego przepływu tych danych (Dz.Urz. L 281).
- Fajgielski P., *Przetwarzanie szczególnych kategorii danych w świetle RODO*, „Informacja w Administracji Publicznej” 2017, nr 2.
- Grupa Robocza ds. Ochrony danych osobowych, Opinia 5/2003 z dnia 1 sierpnia 2003 r.
- Grupa Robocza ds. Ochrony danych osobowych, Opinia 3/2012 z dnia 27 kwietnia 2012 r.
- Gutfeter W., Pacut A., *Człowiek w systemie biometrycznym*, [w:] *Dokumenty a prawo*, red. M. Tomaszewska-Michalak, T. Tomaszewski, Warszawa 2015.
- Gutowska D., *Techniki identyfikacji osób z wykorzystaniem indywidualnych cech biometrycznych*, „Zeszyty Naukowe Wydziału Elektroniki i Automatyki Politechniki Gdańskiej” 2004, nr 20.
- Holtys B., *Biometria w procesie identyfikacji*, [w:] *Funkcje procesu karnego. Księga jubileuszowa Profesora Janusza Tylmana*, red. T. Grzegorzcyk, Warszawa 2011.
- Jaroszewska-Choraś D., *Biometria. Aspekty prawne*, Gdańsk 2016.
- Kaszubski R., *Spoleczne i prawne aspekty biometrii. Człowiek i dokument*, Warszawa 2009.

⁴⁷ D. Jaroszewska-Choraś, *op. cit.*, s. 26.

⁴⁸ Bezpieczeństwo w przedmiotowym znaczeniu należy rozumieć jako uniemożliwienie pozyskiwania i swobodnego wykorzystywania informacji wrażliwych osobom do tego nieuprawnionym. Zob. *Biometria w bankowości i administracji publicznej*, Warszawa 2009, s. 103.

⁴⁹ W. Gutfeter, A. Pacut, *op. cit.*, s. 81.

Uwaga! Artykuł został opublikowany w dwóch wersjach językowych – podstawą do cytowań jest wersja angielska

- Koba M., *Dane biometryczne*, [w:] *RODO – ogólne rozporządzenie o ochronie danych. Komentarz*, red. E. Białak-Jomaa, D. Lubasz, Warszawa 2018.
- Krasowski K., Sołtyszewski I., *Biometria – zarys problematyki*, „Problemy Kryminalistyki” 2006, nr 252.
- Krasuski A., *Ochrona danych osobowych na podstawie RODO*, Warszawa 2018.
- Lewandowski R., *Biometria – nowe zastosowania*, „Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego” 2017, nr 17.
- Litwiński P., Barta P., Kawecki M., *Zasady RODO*, [w:] *Rozporządzenie UE w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i swobodnym przepływem takich danych. Komentarz*, red. P. Litwiński, P. Barta, M. Kawecki, Warszawa 2018.
- Lubasz D., *Dane zwykłe i szczególne kategorie danych*, [w:] *RODO w e-commerce*, red. D. Lubasz, Warszawa 2018.
- Mucha L., *RODObiometria, czyli dane biometryczne w RODO*, www.rodokompas.ostrowski-legal.net/single-post/2018/09/19/RODObiometria-czyli-dane-biometryczne-w-RODO [dostęp: 8.12.2018].
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (Dz.Urz. UE L 2016, nr 119).
- Rzecznik w sprawie rozpoznawania głosu osób dzwoniących na Krajową Informację Podatkową*, www.rpo.gov.pl/pl/content/rzecznik-w-sprawie-rozpoznawania-glosu-osob-dzwoniacych-na-krajowa-informacje-podatkowa [dostęp: 8.12.2018].
- Tomaszewska-Michalak M., *Prawne i kryminalistyczne aspekty wykorzystania technologii biometrycznej w Polsce*, Warszawa 2015.
- Urząd Ochrony Danych Osobowych, <https://uodo.gov.pl/57> [dostęp: 8.12.2018].
- Ustawa o dokumentach paszportowych z dnia 13 lipca 2006 r. (Dz.U. 2006, nr 143, poz. 1027 ze zm.).